

Эльдар Ахадов
На семнадцати языках

Переводы произведений Ахадова

Эльдар Ахатов
На семнадцати
языках. Переводы
произведений Ахатова

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=48478387

ISBN 9785005062604

Аннотация

В книге представлены поэтические и прозаические произведения Эльдара Ахатова в переводах на шестнадцать иностранных языков и на языке написания – русском. Каждый перевод предваряется текстом оригинала.

Содержание

На семнадцать языках	6
Об авторе	8
Эльдар Ахадов	9
Eldar Akhadov	10
Eldar Akhadov	11
Eldar Əhədov	12
Переводы на азербайджанский язык	13
Когда тебя оставит каждый	13
Bir gün səndən hamı dönsə	14
Как учит нетленная мудрость веков	15
Инсан олаг!	16
ОЖИДАНИЕ ЧУДА	18
Möcüzə	19
ЮНОСТЬ И СТАРОСТЬ	20
Gənclik və qocalıq	21
БУМАЖНЫЙ ПАПА	22
Kağızdan ata	23
Можно вызвать врача	24
Həkim çağırmaq	25
КОГДА ПОЙМЁШЬ...	26
Anlarsan...	27
КРОМЕ ТЕБЯ...	28
Səndən savayı...	29

Азан	30
Azan	31
Снег идёт	32
Qar yağır	34
Сколько воды в реке?..	36
Çayda nəqədənər su var?	37
У КАЖДОЙ РЕКИ	38
Hər bir çayın	39
Харам	40
Haram	43
Фисташковое дерево	46
Fısdıq ağacı	47
Оглы	49
Oğlu	52
Мамина долма	55
Anamın dolması	58
ЧУВСТВО ПОЭЗИИ	61
Poeziya duyğuları	73
Конец ознакомительного фрагмента.	81

На семнадцати языках Переводы произведений Ахадова

Эльдар Ахадов

© Эльдар Ахадов, 2019

ISBN 978-5-0050-6260-4

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

На семнадцати языках

В книге представлены поэтические и прозаические произведения Эльдара Ахадова в переводах на азербайджанский, английский, болгарский, испанский, итальянский, тувинский, китайский, арабский, греческий, иврит, польский, литовский, белорусский, украинский, таджикский, эсперанто – на шестнадцать иностранных языках и на языке написания – русском. Каждый перевод предваряется текстом оригинала. Над переводами текстов трудились Алвиз Алиев, Надя Коваль, Цветан Диковски, Паоло Руффилли, Брайн Томлинсон, Тэранэ Маммэд, Иса Ахадов, Татьяна Любенова (Духлинска), Мария Шандуркова, Георги Ангелов, Сретен Вуйович, Эмиля Кыргыз, Сунь Хэнань, Ван Линь, Фуркат Холйигитов, Рустам Карапетьян, Нина Прокопович, Ольга Визница, Вера Иванова, Светлана Вельковская, Жанна Девикова, Браха Кабра, Оауди и Салим. Всего над переводами произведений Эльдара Ахадова работали 24 переводчика.

Автор глубоко признателен каждому из них, но не имеет морального права не отметить тех, кто внёс наибольший вклад в переводы произведений Ахадова. Это, безусловно: Надя Коваль (испанский язык), неутомимый Алвиз Алиев (азербайджанский язык), замечательные болгары Цветан Диковски, Татьяна Любенова (Духлинска) и Георги Ангелов, черногорец Сретен Вуйович и, конечно, лауреат итальян-

ской Нобелевской премии Монтале маэстро Паоло Руффилли! Благодарю Фернандо Рендона и Маргариту Аль за то, что чувство поэзии помогает им проводить великолепные фестивали, на которых поэты разных стран и народов, разных языков и культур находят единомышленников и новых друзей – поэтов, которые потом переводят друг друга и поддерживают общий огонь поэзии, невзирая на расстояния!

Об авторе

На русском, английском, испанском и азербайджанском языках

Эльдар Ахадов

Родился в Баку в 1960. Проживает в Красноярске. Член Союза писателей России и других писательских организаций России, Украины и Азербайджана, член Русского географического общества, член Ассамблеи народов Евразии, член международного писательского ПЕН-клуба (англ. PEN International). Автор 60 книг поэзии и прозы. Лауреат государственной литературной премии губернатора Ямало-Ненецкого автономного округа, лауреат национальных премий «Серебряное перо Руси», «На благо мира» (дважды), «Север – страна без границ» (дважды), серебряная медаль IV Всероссийского литературного фестиваля фестивалей, серебряная медаль IV Евразийского литературного фестиваля фестивалей.

Eldar Akhadov

Was born in Baku in 1960. He lives in Krasnoyarsk. A member of the Union of Writers of Russia and other writers' organizations of Russia, Ukraine and Azerbaijan, a member of the Russian Geographical Society, a member of the Eurasian Peoples' Assembly, a member of the PEN International Writing Club. The author of 60 books of poetry and prose. Laureate of the State Literary Prize of the Governor of the Yamal-Nenets Autonomous district, laureate of the National Prize «Silver Feather of Russia», «For the Good of the World», «North is a Country Without Borders», silver medal of the IV All-Russian Literary Festival of Festivals. Silver medal of the IV Eurasia Literary Festival of Festivals.

Eldar Akhadov

Nació en Bakú en 1960. Vive en Krasnoyarsk. Es el miembro de la Unión de Escritores de Rusia, de la Unión de Escritores del Siglo XXI, de la Unión de Escritores del Sur de Rusia (Ucrania), de la asociación literaria y creativa Luch (Azerbaiyán). Es el miembro de la Sociedad Geográfica Rusa, miembro de la Asamblea de los Pueblos de Eurasia, miembro del Club Internacional PEN (Eng. PEN Internacional). Es el autor de los 59 libros de poesía y prosa. Es laureado del Premio Literario del Estado del Gobernador de la Okrug Autónoma Yamal-Nenets, galardonado con los Premios Nacionales «Pluma de plata de Rusia», «Por el bien del mundo», Premio ruso-sueco «El norte es un país sin fronteras», Premio de la editorial ZA-ZA Verlag (Alemania), Premios Homer (Grecia), medalla de plata del «IV Festival de Festivales Literarios de toda Rusia», medalla de plata del «IV Festival de Festivales Literarios de toda Evrasia».

Eldar Əhədov

Əhədov Eldar Əlixas oğlu 1960-cı il iyulun 19-da Bakıda anadan olub. 1986-cı ildən Krasnoyarskda yaşayır. 10 il ərzində (2000—2010) Krasnoyarsk Diyar Xalq Yaradıcılığı Dövlət Mərkəzi Ədəbiyyat Birliyinin və korlar və zəif görənlər üçün «Bilina» ədəbiyyat studiyasına rəhbərlik edib. Rusiya Yazıçıları İttifaqı üzvü. Rusiya Coğrafiya Cəmiyyətinin üzvü, Avrasiya Xalqları Məclisinin üzvü, PEN Beynəlxalq Yazı Klubunun üzvüdür. 60 şeir və nəsr kitabının müəllifidir. Yamal-Nenets Muxtar Dairəsi Qubernatorunun Dövlət Ədəbi Mükafatı laureatı, «Rusiyanın gümüş lələyi», «Dünyanın xeyirinə» milli mükafatları laureatı, «Şimal sərhədsiz bir ölkədir», Ümumrusiya ədəbi festival festivalının gümüş medalı. Avrasiya ədəbi festival festivalının gümüş medalı. Sibirin Sayan bölgəsində Tyoplaya çayının iki qoluna E. Əhədovun adı verilib.

Переводы на азербайджанский язык

Когда тебя оставит каждый

Когда тебя оставит каждый,
И каждый кинет камень вслед,
Объятый судорожной жадой
В тебе угаснет прежний свет,
И никуда уже не деться,
И ни к чему любая речь,
И голос матери из детства
Уже не в силах уберечь...
Не веря никакому звуку,
Не чуя неба и земли,
Прими мою живую руку,
К тебе простёртую вдали...

Bir gün səndən hamı dönsə

Bir gün səndən hamı dönsə,
Desə «Getsin, dalınca daş»,
Qəlbindəki atəş sönsə,
Tənha qalsan, gözündə yaş...
Dünya sənə dar gələndə,
Özün də bilmədən nədən...
Hamı səni yad biləndə,
Bağrın yarılsa hikkədən...
Uzaq qaçsan təsəllidən,
Ögey bilsən hər nəfəsi,
Unudulsa körpəlikdən
Yadda qalan ana səsi...
Başın üstən qaçsa səma,
Ayaq altdan qaçsa da yer,
Bil ki, varam, uzatdığım,
Əllərimə əlini ver!...
Əllərimə əlini ver!..

Как учит нетленная мудрость веков

Как учит нетленная мудрость веков,
Нельзя никому обижать стариков:
Сегодня ты молод и зол на язык,
А завтра и сам – беззащитный старик.
Иным перенять бы у диких зверей
Священный обычай любить матерей...
В младенчестве все мы зовёмся детьми,
Дай Бог, и потом оставаться людьми!

Инсан олаг!

«Qocalara hörmət elə!»
Məsəl qalıb aqillərdən.
Bu müdriklik bizə çatıb,
Əsrlərdən, nəsillərdən.
Qocalara hörmət elə,
Kömək eylə, yolun gözlə
Ürəkləri kövrək olur
Gəl incitmə acı sözlə.
Öyünmə ki, sən cavansan,
Fələkdən də «bac» alarsn,
Vaxt ötüşər, zaman keçər,
Axır sən də qocalarsan.
Bəlkə biz də ibrət alağ,
Baxıb vəhşi təbiətə,
Bala, ana arasında
O, müqəddəs məhəbbətə.
Canlıların ünsiyyəti
Heyran edər hər bir kəsi,
Balaların anaları
Sevib, sevmək ən'ənəsi.
Çalışaq ki, uşaqlıqdan
Yaşlılara həyan olaq,
Böyüyəndə cəmiyyətə

Biz layiq bir insan olaq!

İnsan olaq!!!

ОЖИДАНИЕ ЧУДА

Вся жизнь – ожидание чуда,
Того, что ещё не сбылось,
Но скоро случится повсюду
Внезапно, как русский «авось».
И хлынут хорошие вести,
И всё обойдётся, дружок,
И счастливы будем мы вместе
С тобою глядеть за порог,
Туда, где сбывается чудо
Само по себе, как всегда:
Явившееся ниоткуда,
Не девшееся никуда.

Möcüzə

Bütün həyat ümidlərin əlində,
Gözləyirik, olmayanlar olacaq.
Qəfil gələr möcüzələr, gələndə
Qapımızdan, bacamızdan dolacaq.
Şad xəbərlər qarşısında qaçar şər,
Yaman günün ömrü azdı, şübhəsiz
Darıxma, dost, yaman günlər ötüşər,
Birgə gülüb, sevinərik onda biz.
Sevinc gələr bu məkana, bu elə,
Nur ələnər çölə, düzə, səmaya,
Qədəm qoyaq onda verib əl-ələ,
Möcüzələr baş verdiyi dünyaya.
Möcüzələr yaradacaq yaradan,
Öz-özünə yetişəndə zamanı.
Soruşma ki, axır gəldi haradan?
Çünki olmur möcüzənin ünvanı.

ЮНОСТЬ И СТАРОСТЬ

Под этим небом дымно-голубым
Я был когда-то дивно молодым.
Мелодией пронзительно-случайной
Казался мне весь мир необычайный.
Но каждый миг без лишних слёз и слов
Я был легко расстаться с ним готов.
А ныне, жалкий суетный старик,
Цепляюсь я за каждый взгляд и миг.
И понимаю: слаще прежних лет
На целом свете не было и нет.

Gənclik və qocalıq

Çılğın gəncliyimi salıram yada.
Göy səma altında, bu gen dünyada,
Necə də qayğısız bir cavan idim,
Aləmə, dünyaya mən heyran idim.
Həzin bir ahəngi vardı zamanın,
Qədrini bilməzdim onda hər anın.
Qorxmadan heç nədən, sanki, nə dərdim?
Göz yaşı tökmədən köçüb gedərdim...
İndi əldən salıb qocalıq məni,
Düşünüb, anıram olub, keçəni.
Həyatın mənası nə dərin imiş,
O, keçən illərim nə şirin imiş.
Hər baxış, hər bir an mənə təsəlli,
Tuturam həyatdan indi cüt əlli.

БУМАЖНЫЙ ПАПА

Не лежит на полке шляпа,
Не включается камин...
«А когда вернётся папа?»
Вопрошает маму сын.
На дворе глухая осень.
По ночам стоит мороз...
Этим каверзным вопросом
Он довёл её до слёз.
На ресницах капли влаги,
В сердце – детский голосок.
«Сделай папу из бумаги» —
Попросил её сынок.
«Ничего, что он – бумажный.
Мы не скажем никому.
Он ведь сильный и отважный.
Я с собой его возьму».

Kağızdan ata

Rəfdə nə papaq var, nə də ki, əlcək,
Çoxdandı yanmayır buxarı ocaq.
«Ay ana, bəs atam nə vaxt gələcək?»
Soruşur anadan bu körpə uşaq.
Bayırda payızın nəfəsi gəlir,
Gecələr şaxtalar andırır qışı,
Nə desin?...Ananın qəlbi kövrəlir,
Boğur qəhər ilə onu göz yaşı...
Sükutu uşağın təkidi pozur:
«Gəl mənə kağızdan ata düzəldək,
(Ananın halını o, özü yozur)
Amma bunu heç kim bilməsin gərək.
Hər yerdə özümlə gəzdirəcəyəm,
Onu gəzdirmək də çünki asandır.
Nə olsun, kağızdan olanda, bəyəm?
O ki, həm cəsurdur, həm pəhləvandır.»

Можно вызвать врача

Можно вызвать врача, на работу и слуг,
Можно вызвать такси, на дуэль или дрожь,
Можно вызвать истерику, смех и испуг,
Можно вызвать полицию, гнев или дождь,
Но какие молитвы для них ни готовь:
Не приходят по вызову Бог и любовь.

Həkim çağırmaq

Həkim çağırmaq olar,
Təcili yardım gələr.
Qulluqçu çağırırsan,
Köməyin ola bilər.
Duyələ çağırırsan
Qəzəblənib kimsəni...
Taksi çağırırsan əgər,
Gəlib aparar səni.
Yağış da çağırırsan,
Təbiətə can verər,
Polis də çağırırsan,
Qoymaz çəkəsən zərər.
İstədiklərin olar,
Çağırmağına baxır,
Gülüş, qəzəb, ya qorxu,
Nə istəyirsən çağır.
Nə desən çağırırsan,
Sən belə verdiş ilə,
Bir Tanrı, bir məhəbbət,
Gəlməz sifariş ilə!

КОГДА ПОЙМЁШЬ...

Когда поймёшь на самом деле,
Что правды может и не быть,
Что хрупок дух в здоровом теле
От недомолвок и обид,
А между прошлым и грядущим
Нет абсолютно ничего,
И грех печалиться о сущем,
Когда по сути нет его,
Живи и радуйся, как чуду,
Морщинке времени любой,
Поскольку мы с тобой повсюду,
И всё на свете – в нас с тобой.

Anlarsan...

Bir gün anlayarsan, həqiqətən də
Haqqı, ədaləti çox olar danan.
Kövrək bir könül var güclü bədəndə,
Incidərlər, sındırırlar nagahan.
Keçmişlə gələcək arasında sən
Boşluqlar görsən də, tanrı pənahdı.
Çalış ki, uzaq ol qəmdən, qüssədən,
Boş şeyin dərdini çəkmə, günahdı.
Dünyanın seyrini duy, sevinc ilə,
Aləm bizimlədir, bizimlə inan.
Keçək gülə-gülə, verib əl-ələ,
Zamanın bu eniş, yoxuşlarından...

КРОМЕ ТЕБЯ...

Я порвал все твои фотографии. Но это не помогло. Я помнил тебя.

Я уехал за тридевять земель и больше не возвращался.

Но это не помогло. Я помнил тебя.

Я встречался с другими, и меня любили. Но это не помогло. Я помнил тебя.

Я напивался – вусмерть, как сапожник, как бич, как последняя тварь.

Но это не помогло. Я помнил тебя.

Я женился, обзавелся детьми, стал домовитым. Но это не помогло. Я помнил тебя.

Я старею. Всё выветривается из памяти. Всё.

Кроме тебя.

Səndən savayı...

Butün şəkillərini bir-bir cırıb tulladım,
Bu olmadı imdadım... Səni unudammadım.
Acı şərabdan, meydən içdim, içənə kimi,
huşum itənə kimi. Küçədə sərxoş yatan
yazıq pinəçi kimi, Nə bilim nəçi kimi,
nə bilim nəçi kimi. Bu olmadı imdadım,
Səni unudammadım. Evləndim, həyatıma
ailə, uşaq doldu, vim, eşiyim oldu.
Bu olmadı imdadım, Səni unudammadım.
İndi mən qocalıram... Çalışsam da havayı
Hər şey yadımdan çıxır, Hər şey,
Səndən savayı...

Азан

Спит земля во тьме глубокой ночи.
Вечность и безмолвие вокруг.
Словно свет сквозь сомкнутые очи,
В небо проникает первый звук.
И оно, как дрогнувшее веко,
Стряхивает звездную пыльцу...
Одинокий голос человека
Вьется и возносится к Творцу.

Azan

Zülmət qaranlıqda uyuyur torpaq,
Ətrafda bir sükut, bir əbədiyyət,
Işıq tək gecənin köksün yararaq,
İlk səs asimana qalxır nəhayət.
O, sanki diksinən gözüün pərdəsi,
Silkib ulduzların tozunu silir...
Ucalır tək, tənha bir insan səsi,
Qalxıb, Yaradana doğru yüksəlir.

Снег идёт

Не помню в день какой и год
Из детства раннего, в котором
«А снег идёт! А снег идёт!» —
Мы у окна кричали хором:
Шёл снег, стояли холода,
От ветра что-то дребезжало.
Ты на руках меня тогда
С улыбкой бережно держала.
И мы кричали: «Снег идёт!»
Так радостно и простодушно,
Что он с тех пор который год
Всё так же падает послушно.
И всякий раз в канун зимы
Едва ветра затянут вьюгу,
Мне снова чудится, что мы
Кричим с тобой на всю округу...
Был тихим нынешний рассвет,
Лишь сердце с полночи щемило...
«Её на свете больше нет,» —
Сестра мне утром сообщила.
Но только телефон умолк,
Как снег пошёл повсюду снова.
...Хотел я крикнуть... и не смог.

И выдохнуть не смог ни слова!
Летит, летит весёлый снег,
Кружит и падает, как эхо...
Неправда, что тебя здесь нет.
Смотри, родная: сколько снега!

Qar yağır

Yadımda dəqiq deyil,
Hansı il, hansı gündə,
«Qar yağır» qışqırdıq,
Pəncərənin önündə.

Külək nəsə qopardı,
Qar yağırdı ahəstə.
Gülə-gülə tutardın,
Məni qolların üstə.

Qışqırdıq «qar yağır»,
Uşaq sevinci ilə.
Qarsa sakit yağardı,
Beləcə, ildən ilə.

Hər il qış ərəfəsi,
Baxıb qara, borana,
Mənə elə gəlir ki,
Səs salırıq hər yana.

Bir gün, bir sakit səhər
Ürək sancdı bir təhər.
Sən dünyadan köçmüşən,
Bacım çatdırdı xəbər.

Telefon susan andan,
Yenə də qar yağırdı,
Qışqırmaq istəyirdim,
Səsimə çıxmayırdı...

Qış gəldi, qara baxsan,

Ürəyim səni andı.
Kim deyir ki, sən yoxsan,
Yox, yox, bu ki, yalandı.
Qəlbimdə, canımdasan,
Sən mənimləsən axır,
Əzizim, yanımdasan,
Bax, gör necə qar yağır...

Ruscadan tərcümə Əlviz Əliyev

Сколько воды в реке?..

Сколько воды в реке?..
Сколько – в твоей руке?..
Та, что в реке, – как лед.
Та, что в руке, – как мед.
С завтра до темна
Пил бы ее до дна.
Пил бы с твоей руки,
Словно со дна реки,
Сутками напролет —
Сладкую, словно мед...

Çayda nəqədər su var?

Çayda nəqədər su var?

Ovcundaki nəqədər?

Çayın suyu buz kimi,

Ovcundakı bal kimi.

Ovcundan içərdim suyu

Səhərdən axşama kimi.

İçərdim saatlarla o suyu bal kimi.

У КАЖДОЙ РЕКИ

У каждой реки свой плеск.
У каждой души свой дождь.
Ты веришь не в то, что есть,
А в то, чего вечно ждёшь.

Ты в гору, а там – овраг,
Ты замуж, а там – гарем.
И каждый твой раз не так,
И каждый твой шаг не к тем.

А рядом играют гимн
И ставят вопрос ребром...
У каждой трубы свой дым.
У каждой судьбы свой дом.

Hər bir çayın

Hər çayın öz məcrası,
Hər ruhun öz yağışı var.
İnsanı hər an yaşadır uzaq, əlçatmaz arzular.
Sən dağa çıxırsan, dərə görürsən,
Sən ərə gedirsən, hərəm görürsən.
Hər dəfə, hər addım sən səhv edirsən.
Sənin yanındasa himn səslənir,
Qoyulan sualın həlli gözlənir.
Hər borunun öz tüstüsü,
Hər talein öz evi var.
Bu dünyada hər bir şeyin
Öz bölgüsü, öz yeri var.

Ruscadan mərcümə Təranə Məmməd

Харам

Однажды мои стихи спасли меня от рабства, а может быть, и сохранили жизнь... Это было очень давно, в предгорьях Памира, в Таджикистане, где только что отгремела гражданская война. Я случайно оказался в руках вооружённых моджахедов, собиравшихся перейти реку Пяндж и доставить контрабандные товары в Афганистан. Они чрезвычайно обрадовались своей удаче в моём лице.

Их переводчик объяснил мне, что меня собираются завернуть в ковёр и перевезти через Московскую погранзаставу на реке Пяндж, чтобы выгодно продать в рабство в Кандагаре.

Что я мог? Ничего. От безысходности и отчаяния я начал читать свои стихи. На русском, разумеется. Конечно, они, кроме переводчика, не понимали ни слова. Но догадались, что это не обычная речь. Переводчик спросил меня, чьи это стихи, и я ответил, что мои. Следом всё вдруг изменилось в их поведении. Меня в итоге отпустили, да не просто отпустили, а прежде того расстелили передо мной дастархан (подобие скатерти-самобранки, расстилаемой на полу) с пловом, чаем и восточными яствами. И проводили, как уважаемого человека, до того дома, где я перед этим находился...

Долгое, очень долгое время я не мог ни понять, ни объяснить себе столь странного изменения в поведении моих «тю-

ремщиков». Пока не обнаружил аналогичного случая, изучая историю жизни Лермонтова на Кавказе. Говорят, на Востоке, в горах, легенды живут долго. Гораздо дольше людей. Всем известно, что Лермонтова сослали на Кавказ за правдивые, обжигающие душу строки стихов о смерти Пушкина. Его отправили на войну с горцами, надеясь, что живым с войны он уже не вернётся. И Лермонтов тоже понимал, для чего его отправляют. Но он был не из тех, кто кланяется пулям в бою или прячется за спины солдат, он и в сражении оставался самим собой, втайне полагая, что однажды его действительно убьёт меткий противник. Может быть, поэтому у него столько печальных стихов о неизбежной смерти в бою. Лермонтов был фаталистом.

Перед боем он надевал красную рубашку и, как фаталист, искал смерти. Но каким-то образом горцам заранее стало известно, кто перед ними. Врага на Востоке ненавидят, но поэтов чтят за их живое слово, за голос народа, звучащий в их голосах, чтят в особенности тех, кто пострадал за правду. Лермонтов бросался в самую гущу боя и, конечно, не подозревал, что в это самое время командиры горских отрядов кричали своим стрелкам: «Видите вон того русского офицера в ярко-красной рубахе? Того, кто впереди, на виду? Не стреляйте в него. Это – поэт!»

«Харам!» – кричали они своим бойцам, и те намеренно стреляли мимо Лермонтова. «Харам» – означает «табу», запрет, смертный грех перед Богом.

В представлении горцев Лермонтов был ашугом, так называли на Кавказе странствующих поэтов и менестрелей. Ни одна пуля так и не задела Михаила Юрьевича ни в одном сражении, ни в одной стычке. Поэтов на Востоке не убивают, даже во время войны. Этот мудрый восточный обычай, вероятно, сохранился до нашего времени у некоторых афганских племён: ни при каких обстоятельствах нельзя трогать дервишей и поэтов, ибо Аллах накажет. Именно это правило и спасло меня при встрече с отрядом моджахедов. Поэтов трогать нельзя. Харам!

Кстати, именно это слово повторял своим мучителям перед смертью Муаммар Каддафи. Но это не возымело на них никакого действия. То ли в Ливии было уже иное время и прежние обычаи порядком забылись, то ли Каддафи не признали поэтом...

Haram

Bir gün şeirlərim məni qul olmaqdan xilas etdi. Bəlkə də «o gün şeirlərim həyatımı xilas etdi», desəm daha haqlı olaram.

Bu hadisə lap çoxdan Pamir dağlarının ətəyində, Tacikistanda baş verib. Burada vətəndaş müharibəsi təzəcə sovuşmuşdu.

Mən Pənc çayını keçib Əfqanıstana qaçaqmal aparan müccəhidlərin əlinə düşdüm. Onlar məni tutduqlarına çox sevindilər. Tərcüməcilərinin dediyinə görə, onlar məni palaza büküb Pənc cayındakı Moskva sərhəddindən keçirib Kandaqarda qul kimi baha qiymətə satmaq fikrində idirlər.

Əlacsiz qalmışdım. Nə edə bilərdim? Heç nə! Çarəsizlikdən başladım şeirlərimi oxumağa. Təbii ki, rus dilində. Tərcüməçidən başqa heç kim bir kəlmə də anlamırdı. Ancaq, gördülər ki, bu adi danışiq dili deyil.

Tərcüməçi məndən bu şeirlərin kimə məxsuz olduğunu soruşdu. Mən dedim ki, bu mənim şeirlərimdir.

Qəfildən, hər şey dəyişdi. Məni nəinki buraxdılar, hətta qarşımda iri bir dəstərxan açdılar. Plov, çay və başqa şərq ləzizləri gətirdilər. Sonra məni hörmətlə əvvəl olduğum yerə ötürdülər. Çox uzun müddət bu insanların fikrinin qəfil dəyişməsinin səbəbini anlaya bilmirdim.

Sonralar Lermontovun həyat və yaradıcılığını öyrənərkən onun Qafqazda başına gəlmiş oxşar bir hadisəylə rastlaşdım.

Deyirlər ki, dağlarda əfsanələrin ömrü uzun olur. İnsanların

ömründən daha uzun. Çoxları bilir ki, Lermontovu Qafqaza onun Puşkinin ölümü haqda həqiqət dolu ürək ağrından misralarına görə sürgün etmişdilər. Onu dağlara, müharibəyə yollamışdılar və əmin idilər ki, o sağ qayıtmayacaq. Lermontov bu göndərişin məqsədini özü də bilirdi. Lakin, Lermontov güllə qarşısında da əyilmədi və bir gün hansı sa düşmən əsgərinin gülləsindən öləcəyini bilərək, özünə və əqidəsinə sadıq qaldı.

Bəlkə ona görə onun yaradıcılığında döyüşlərdə qaçılmaz ölümə həsr olunmuş bir çox şeirlər var. Lermontov fatalist idi. O həmişə döyüşə getdikdə qırmızı köynək geyinib fatalist kimi ölümün qarşısına çıxırdı. Lakin, dağ döyüşçülərinə qarşılarındakı insanın kim olduğu məlum olur.

Şərqdə düşməne qarşı amansız olurlar, lakin, şairlərə xüsusi hörmət edirlər. Onların səsinə xalqın haqq səsi səsləndiyinə görə onlara xüsusi münasibət göstərilir.

Xüsusilə haqq yolunda əziyyətə məruz qalan şairlərə.

Lermontov döyüşlərin lap önünə atılırdı, lakin, bilmirdi ki, dəstələrinin başçıları döyüşçülərə belə bir əmr verirdilər.

«Baxın, o qırmızı köynəkli rus zabitini görürsünüz? Ona güllə atmayın. O şairdir!» Haram! – deyər bağırırdılar onlar. Və atıcılar qəsdən gülləni Lermontodan yan keçirdirdilər. Haram – «olmaz», «qadağandır», «Allah qarşısında günah» deməkdir. Dağ adamlarının təsəvvüründə Lermontov aşiq idi. Şərqdə səyyar şairlərə aşiq deyirlər. Heç bir döyüşdə, heç bir qarşıdurmada Mixail Yuriyeviçə bir güllə də dəymədi. Şərqdə şairləri hətta müharibədə belə öldürmürlər. Bu müdrik şərq

adətidir.

Və görünür ki, bu adət bəzi Əfqan qəbilələrində indi də qüvvədədir. Şairə və dərvişə toxunan Allah cəzasına məhkumdur!

Məhz bu qayda məni müccəhidlərlə görüş zamanı xilas etdi. Şairlərə toxunmaq haramdır!

Yeri gəlmişkən, məhz bu sözü Müəmmər Qəddafi ona işkəncə verənlərə ölməzdən qabaq təkrar edirdi. Lakin, onu heç kim eşitmədi. Ya Liviyada zamanə dəyişmişdi və keçmiş adətlər unudulmuşdu, ya da Qəddafini şair kimi qəbul etmədilər...

Ruscadan mərciimə Təranə Məmməd

Фисташковое дерево

Посреди широкошумного моря на пронизанном солнцем и ветром каменистом и пыльном полуострове есть древнее место под названием Гала. Когда-то там, в домах из спрессованных временем окаменевших ракушек, жили люди. В их жилищах не было окон: свет проникал внутрь через сдвоенные широкие дымоходы, именуемые «дубла». Теперь на этом месте – музей под открытым небом. По каменным тропинкам между домами ходят палимые солнцем любознательные экскурсанты и бегают их неугомонные дети.

В одном из каменных дворов стоит одинокое живое фисташковое дерево. Ствол у него ребристый, кора – светло-серая, а корни уходят далеко вглубь земли... Фисташковые плоды упоминаются в Библии. Читал о том, что царица Савская обожала фисташки. Но не в этом дело. Дереву несколько сотен лет. Обратил внимание на невероятную гладкость древесного ствола, такое бывает только от бесчисленных касаний человеческих рук. Оказывается, в Гала существует поверье: если дотронуться до этого фисташкового дерева и загадать желание, то оно непременно сбудется. Дотронулся. Зажмурился. Загадал...

Сбылось или нет – не помню, но теперь я точно знаю, где растёт дерево счастья и как оно называется.

Fısdıq ağacı

Səs-küylü dəniz sularının əhatəsində, günəş şüalarının və küləyin təsiri altında qalmış, daşlı və tozlu yarımada Qala adlanan qədim bir məskən mövcuddur. Baxtı ilə orada zaman keçdikcə kütləşmiş, bərkiyərək daşlaşmış balıqqulağından tikilmiş evlərdə insanlar yaşayırmış. Onların evlərinin pəncərəsi yox imiş. Işıq içəri «dubla» deyilən qoşa tüstü bacalarından düşərmiş. İndi isə burada açıq səma altında myzey yaradılıb. Evlərin arasıyla, daş cığırırla burada qızmar günəş şüaları başlarına döyə-döyə hər şeyə həvəs və maraq göstərən turistlər gəzir, nadinc uşaqlar qaçışırlar.

Daş həyətlərdən birində tənha, canlı fısdıq ağacı durur. Onun gövdəsi kələkötür, qabığı açıq boz rəngdədir. Kökləri isə yerin dərinliklərinə işləmişdir.

...Fısdığın barı haqda hələ Incildə də xatırlanır. Yazılanlara görə çaritsa Savskaya fısdıq tumlarını çox sevərmiş. Amma, məsələ bunda deyil. Ağacın yaşı bəlkə də neçə yüz il olar. Ağacın gövdəsinin qeyri-adi hamarlığına fikir verdim. Sanki nə iləsə cilalanmışdı. Bu saysız, hesabsız insan əli toxunması nəticəsində belə olur. Sən demə, Qalada belə bir inam mövcuddur: Kim bu ağacın gövdəsinə toxunub, ürəyində hasısa arzu tutarsa, bu arzu mütləq çin olar. Toxundum. Gözlərimi yumdum. İstədiyimi ürəyimdə tutdum... Çin oldu ya olmadı yadımda deyil. Amma, indi mən dəqiq bilirəm ki, xoşbəxtlik gətirən ağac harda bitir və

onun adı necədir.

Оглы

У меня есть имя. Есть фамилия. А есть отчество. У всех они есть. У каждого своё. У меня отчество азербайджанское, из двух слов: первое – имя отца, а второе – «оглы», что в переводе значит «сын». Нет в азербайджанском языке окончания «ович» или «овна». Только «оглы» или «кызы» (дочь). Всё бы ничего, но я в России живу больше четверти века, а здесь это не всеми и не всегда адекватно воспринимается. И на работе бывали сложности. Вроде мелкие: ну, похихикает кто-нибудь, ну, «чуркой» как-то раз в спину назвали. Не в лицо, нет.

В лицо постеснялись. Я ведь по-русски говорю и пишу лучше кое-кого. И соображаю неплохо. Вот и постеснялись. На улицу выхожу всегда с паспортом. В принципе, нигде, кроме Москвы – проблем не было. Да, и в столице, тьфу-тьфу, обошлось. Остановили пару раз, проверили, прочитали, и такое холодное недоверие в глазах – из-за того, что я «оглы», а не «ович»... Всё равно как-то неприятно, неудобно, что ли... Как будто я что-то плохое сделал и скрываю...

А годы были тревожные, бандитские, девяностые. Вот и советует мне однажды моя русская жена: – Зачем тебе это «оглы»? Ты же и говоришь по-русски, и думаешь по-русски, и живёшь в России. Сходи в паспортный стол, поменяй отчество, заплатишь и станешь Александровичем, как режис-

сёр Рязанов, или Алексеевичем каким-нибудь. И детей наших в школе дразнить перестанут. А?

Задумался я. Достал фотографии отца, матери, сестёр... И тут выпала из пакета с фотографиями старая бакинская газета. Январская. Девяностого года.

На ней – городская площадь у берега моря, вся покрытая бесчисленным людским морем. В городе действует комендантский час. На улицах танки, бронетранспортёры, пулеметы, тысячи вооружённых солдат. Больше трех человек собираться запрещено. А народ вышел на площадь. Не побоялся народ ни арестов, ни смертей. Поэт Галич когда-то пел:

«Можешь выйти на площадь,
Смеешь выйти на площадь
В тот назначенный час?!
Где стоят по квадрату
В ожиданье полки...»

А ведь полки действительно стояли в ожидании приказа. И над площадью барражировали военные вертолёты. Но люди, простые безоружные люди, бакинцы, шли и шли на эту площадь. И их было не остановить никому! Никаким солдатам, никаким пулемётам, никаким танкам. Они шли хоронить своих детей, убитых солдатами в ночь на 20-е января. В этих продолговатых прямоугольниках на фотографии – убитые. Я не знаю, как их звали: сотни убитых, молодых, пожилых, юношей, девушек, детей, стариков... У каждого

из них было имя. Была фамилия. И было отчество... Первую часть их отчеств – я не знаю, но вторую – не могу и смогу забыть, где бы я не был.

Я – оглы, я – сын моего отца и моей матери. Был и останусь. Нацисты, скинхеды, бритоголовые – не важно, кто встретится на пути, я останусь тем, кем родился.

Oğlu

Hər kəsin öz adı, soyadı var. Mənim də hamı kimi öz adım, soyadım və atamın adı var. Amma, mən azərbaycanlı olduğumdan atamın adı (otçestvo-rus.) iki sözdən ibarətdir:– birinci atamın adı, ikinci-«oğlu», yəni rus dilinə tərcümə edəndə-«sın». Azərbaycan dilində «oviç» və ya «ovna» şəkilçiləri olmadığından rusca tərtib olunan sənədlərdə ya «oqlı» (sın), ya da «kızı» (doç) yazılır. İlk baxışdan qeyri-adi bir şey yoxdur. Amma, nəzərə alaq ki, mən əsrin dördüdə birindən çoxunu Rusiyada yaşayıram və burada bu hal hamı tərəfindən eyni tərzdə qarşılanmır. İş yerində də cüzi də olsa, bəzi çətinliklərlə üzləşirdim. Hətta, arxamca «çurka» deyənlər də olmuşdu. Amma, üzbəüz deyə bilmirdilər. Utanırdılar. Çünki, rusca mən bəzilərimdən yaxşı danışır, yaxşı yazır, həm də yaxşı anlayırdım. Elə ona görə də utanırdılar. Küçəyə çıxanda həmişə pasportu özümə götürürəm. Əslində, Moskvadan başqa heç yerdə çətinliyim olmayıb. Paytaxtda da, göz dəyməsin, yola verə bilirdim. Bir neçə dəfə saxladılar, sənədlərimi yoxladılar. Amma, mənim «oviç» deyil, «oqlı» olduğuma görə baxışlarından şübhə hiss olunurdu..Bu isə bir narahatlıq hissi doğururdu. Sanki, mən nəsə bir pis iş görmüşəm və gizlətməyə çalışıram..

O vaxtlar çox həyəcanlı, özbaşınalığın hökm sürdüyü doxsanıncı illər idi. Odur ki, bir dəfə mənim milliyətçə rus

olan həyat yoldaşım belə məsləhət verdi: - «Sənin bu „oqlı“ nəyinə lazımdır? Onsuz da sən Rusiyada yaşayırsan, rusca danışsan, rusca düşünürsən. Get, pasportstola, atanın adını dəyişdir. Nə olar ki?.. Rüsumu ödəyərsən, rejissor Ryazanov kimi Aleksandroviç və yaxud Alekseyeviç olarsan. Nə fərqi var? Bizim uşaqları da məktəbdə yoldaşları lağa qoymazlar.» Bir xeyli düşündüm. Atamın, anamın, bacılarımın şəkillərini saxladığım zərfi çıxartdım. Bu vaxt zərfin içindən şəkillərlə birgə doxsanıncı ilin yanvar ayında çıxmış köhnə «Bakı» qəzeti çıxdı. Qəzetdə dəniz sahilində saysız-hesabsız insan dənizi ilə örtülmüş şəhər meydanı göstərilib...

Şəhərdə komendant saati hökm sürür. Küçələrdə tanklar, bronetransportyorlar, pulemyotlar, minlərlə silahlı əsgərlər. Üç nəfərdən artıq bir yerə yığılmaq qadağandır. Amma, xalq meydana çıxdı. Xalq nə ölümdən, nə də həbslərdən qorxmadı. Bir vaxtlar şair Qaliç oxuyardı:

«Çıx meydana, sən çıxarsan,
Sən ki, bunu bacararsan.
Çatdı zaman, hamı hazır?!
Kvadratlarda alaylar,
Dayanıb əmrə müntəzir...»

Məhz, alaylar həqiqətən dayanıb əmri gözləyirdilər. Meydanın üstündə hərbi vertolyotlar dövrə vururdular. Bütün bunlara baxmayaraq, sadə, silahsız insanlar-bakılılar və başqa bölgələrdən gələnlər bu meydana axışb gəlirdilər. Onları heç

kim dayandıra bilməzdi! Heç bir əsgər, heç bir pulemyot, heç bir tank. Onlar 20 yanvar gecəsi əsgərlər tərəfindən öldürülmüş övladlarını dəfn etməyə gəlirdilər. Şəkildə görünən uzunsov düzbucaqlar həlak olmuş şəhidlərin cənazələridir. Mən onların adlarını bilmirəm. Yüzlərlə öldürülmüş cavanlar, yaşlılar, yeniyetmələr, qızlar, uşaqlar, qocalar...

Onların hər birinin adı var idi, soyadı var idi, atasının adı var idi. Onların atalarının adlarının nə olduğunu bilmirəm, amma, ondan sonra gələn sözü harda olsam unutmaram və unuda da bilmərəm.

Mən – oğluyam! Mən atamın və anamın oğluyam. Belə olub və belə də olacaq. Mənim yoluma kim çıxırsa çıxsın – nasistlər, skinxədlər, başıqırıqlar, fərqi yoxdur. Mən Bakıda necə doğulmuşamsa, elə də qalacam!

Ruscadan tərcümə Əlviz Əliyev

Мамина долма

Самое вкусное в мире блюдо – это мамина долма. Поскольку ни повторить, ни, тем более, превзойти его никому никогда не удастся, ибо для его приготовления нужны руки и душа моей мамы, то перейдём к долме обыкновенной, которую могут приготовить все, даже я.

Что для этого нужно? Во-первых, виноградные листья. Не крупные и не мелкие, средние. Желательно свежие. Мама отправила мне такие в полулитровой пластмассовой бутылке, доверху набив её скрученными виноградными листьями и хорошенько закупорив. Теперь, чтобы их осторожно расправить, я складываю листья в небольшую кастрюлю и заливаю их горячей водой из чайника. Так они легче расправляются. Когда не сезон и нет под рукой свежих виноградных листьев, тогда можно использовать маринованные виноградные листья. Если у вас в городе есть базар, то там они непременно должны где-нибудь быть.

Мясо лучше выбирать и делать фарш самому. Поскольку, увы, времени у меня на это, а главное, терпения, не хватило, я купил готовый нежирный говяжий фарш. По виду – свежий. Я не люблю жирную долму. Кто-то, может быть, и любит, но не я. Вкус жира перебивает всё. И даже долма становится мне неинтересна. И это несмотря на то, что давным-давным-давно, когда я еще учился в школе, мама ска-

зала мне: «Сынок, я заметила, что если даже я буду готовить тебе долму все 365 дней в году, то ты спокойно будешь её есть и ничего больше не попросишь из еды». Это правда, мама знает, как я люблю мамину долму. Но не люблю, а именно мамину. В фарш нужно обязательно добавить риса. Я предпочитаю делать это интуитивно, ничего я в пропорциях не понимаю, но получилось вчера очень даже нормально.

Рис должен быть рисом, а не дробленкой, не окатышами и прочим непонятно чем. Так, чтобы, в приготовленной долме рис в начинке выглядел, как в плове: рисинка к рисинке, и ни в коем случае не выглядел слипшейся склизкой массой. В фарш ещё добавляется мелко-мелко нарезанный репчатый лук, зелень мяты (нанэ) или базилика (рейхан). Или того и другого, если есть. И, конечно, нужно заправить фарш черным молотым перцем и простой поваренной солью. Готовый фарш заворачивается в виноградные листочки. Получается сырая долма.

В кастрюлю лучше всего сначала положить одну-две три небольшие мясные косточки. Поскольку я делаю долму с говядиной, то косточки должны быть говяжьи. Сверху укладывается долма. К готовой долме я делаю соус. Если есть мацони или катык, то добавляю в них мелко нарезанный чеснок (по вкусу) и хорошо перемешиваю, чтобы чеснок там распределился равномерно. Всё. Можно выложить долму, полить соусом и есть. Что я сегодня и сделал...

Ем долму, а сам вспоминаю разные-разные мамыны блю-

да... И ароматный суп кюфта-бозбаш с крупными мясными шариками, внутри которых цельный чернослив, с крупным горохом – нохуд. И плов с мясом в каштанах, и каурма-плов, и сабза-каурма-плов, и кялям-долмасы, и холодную с зеленью довгу, и пити, и душбара, и лявянги (особенно кутум-лявянги), и, конечно, кутабы – с мясом и зеленью... И прямяча (ну, разумеется!).

А сладости? Боже мой, сладости, которые мне давно уже нельзя есть, увы... От простого лябляби (смеси орешков и изюма), до кяты, шекер-буры, пахлавы и даже шоркогала (он солёный, его мне, наверное, можно немножко)!..

А потом я включаю музыку «Яных-керем», потому что помню её с детства, и грущу. Почему я, сытый, в тепле, а всё равно грущу? Я не умею делать мамину долму. Наверно, поэтому? Нет, не поэтому. Не скажу – почему... Не хочу говорить. Это моё. Извините...

Anamın dolması

Dünyada ən dadlı xörək anamın dolmasıdır. Onu anam kimi və yaxud ondan yaxşı heç kim hazırlaya bilməz, çünki, bunun üçün anamın əlləri və ürəkdən gələn həvəsi lazımdır. Odur ki, hamının hətta, mənim də hazırlaya biləcəyim adi dolmaya keçək. Bunun üçün nələr lazımdır? Əvvəla təzə üzüm yarpağı. Anam mənə belə üzüm yarpaqlarını büküb, plastik butılkalara ağzına qədər doldurub, sonra kip bağlayıb göndərib. Onları açmaq üçün əvvəlcə yarpaqları qazana düzüb üstündən qəhvədandan qaynar su tökürəm. Belə onları açmaq asan olur. Əgər təzə üzüm yarpaqlarının mövsümü deyilsə, onda marinadda (yəni sirkəli turşuda) saxlanan yarpaqlardan istifadə etmək olar.. Əgər sizin sizin şəhərdə bazar varsa, orada onlar mütləq olmalıdır.

Yaxşı olar ki, əti özün seçib, məti də özün hazırlayasan. Mənim buna nə səbrim, nə də vaxtım çatmadığından, mən hazır, piysiz mal ətindən hazırlanmış mət aldım. Baxanda təzəyə oxşayır. Mən piyli dolmanı sevmirəm. Bəlkə də kiminsə piyli xoşuna gəlir, amma bu mən deyiləm. Piyin dadı bütün dadları itirir. Ona görə də piyli olanda hətta, dolma belə məndə maraq oyatmır. Baxmayaraq ki, hələ çoxdan, mən məktəbdə oxuyanda anam mənə deyətdi: «Oğlum, mənə belə gəlir ki, mən ilin 365 günü dolma bişirsəm belə, sən sakitcə yeyəcəksən və başqa heç bir yemək istəməyəcəksən.» Bu həqiqətdir. Anam bilir ki, mən onun bişirdiyi, məhz onun bişirdiyi dolmanı necə sevirəm.

Ətin mətinə bir az düyü qatmaq lazımdır. Mən bunu gözəyari edirəm. Amma deyəsən yaxşı alındı. Düyü də yarma yox, başqa cür deyil, məhs düyü olmalıdır ki, dolmanın içində plovda olduğu kimi düyü düyüdən seçilsin, bir-birinə yapışmış kütlə alınmasın. Sonra mətə lap xırda doğranmış baş soğan, nanə və ya reyhan (əgər varsa hər ikisindən) əlavə edirik. Əlbəttə üyüdülmüş qara istiot və adi xörək duzu da öz yerində. Hazır məti üzüm yarpaqlarına bükürük və çiy dolma alınır. Qazanın dibinə əvvəlcədən iki, üç kiçik sümüklü ətdən qoyuruq. Mən dolmanı mal ətindən hazırladığıma görə sümüklər də mal sümüyü olmalıdır. Sonra isə üstündən dolma düzülür. Dolma hazır olanda mən qatıq və sarımsaqdan sous hazırlayıram. Bunun üçün qatığa öz zövqümə uyğun əzilmiş sarımdaq qatıb, qarışdırıram ki, yaxşı həll olsun. Bəssalam.

Dolmanın üstünə sous əlavə edib yemək olar. Mən bu gün belə elədim. Mən dolmanı yeyə-yeyə anamın hazırladığı cürbəcür, ləziz, ətirli xörəkləri xatırlayıram- içində qurudulmuş bütöv qara gavalı olan, böyük ət kürəciklərindən bişirilmiş iri noxudlu küftə-bozbaş, ətli, şabalıdlı plov, qovurma plov, qovurma səbzə plov, kələm dolması, göyərtidən hazırlanmış sərin dovğa, piti, düşpərə, ləvəngi, əsasən də kütüm-ləvəngi və nəhayət, şirniyyatlar.

Aman tanrım! Təəssüf ki mənə bu şirniyyatları yemək olmaz. Sadə ləb-ləbidən (qoz ləpəsi ilə kişmiş qarışıq), kətəyə, şəkərburaya, paxlavaya, hətta şor-qoğalına qədər. Duzlu olduğundan şor-qoğalından mənə yəqin ki, bir az yemək olar.

Sonra isə mən musiqini isə salıram. «Yanıq kərəmi» havası səslənir, çün ki, bu havanı mən uşaqlıqdan sevirəm. Qulaq asıram və kədərlənirəm. Nəyə görə mən tox ola-ola isti yerimdə kədərlənirəm? Özüm də bilmirəm. Bəlkə anam kimi dolma bişirə bilmədiyimə görə? Xeyr, bu belə də deyil. Bəs onda nəyə görə? Deməyəcəm. Sadəcə demək istəmirəm. Bu mənə aiddir. Bağışlayın!..

Ruscadan tərcümə Əlviz Əliyev

ЧУВСТВО ПОЭЗИИ

О двух международных фестивалях поэзии: ЛиФФт и фестивале в Медельине (Колумбия)

Она родилась в столице Казахской Советской Социалистической Республики городе Алма-Ата, с детства отличалась смыслённостью и независимым характером: никогда не плакала, ловко вязала узелки на шнурках и перебирала их, как чётки, подобно древним восточным мудрецам. Бабушка не раз наблюдала за тем, как маленькая Маргарита устраивала представления из домашних предметов. Впрочем, они обе не догадывались о том, что у подобного «священнодействия» есть вполне взрослое название «перформанс» – форма современного искусства, в которой произведения составляют действия художника или группы в определённом месте и в определённое время. Читать она начала рано, а вот писать слова – поздно, но в целом процесс учения давался легко.

В 1992 году она принесла в Союз писателей Казахстана свою первую поэтическую подборку, с волнением ожидая встречи с великим Олжасом Сулейменовым и его вердикта. И она дождалась-таки этой встречи – через 25 лет! В 2017 году Маргарита Аль не только встретилась с Олжасом Омаровичем Сулейменовым, но уже как автор, организатор и председатель Всероссийского Литературного Фестиваля Фестивалей ЛиФФт, вручила ему в Москве, в зале

ЦДЛ, золотую медаль фестиваля и диплом лауреата «Первый поэт Евразии». А Олжас Омарович с улыбкой говорил: «Сейчас, когда литература действительно переживает определённый кризис, переходное время, такие фестивали, такие собрания людей, которые болеют проблемами литературы, конечно, я поддерживаю в целом, как культуру письма... и слушания, и зрения... Наблюдаю за происходящим и вспоминаю времена... такие же времена переживала литература 20-х годов прошлого века, такое же исполнение, напоминающее... экзерсисы. И всё это из 20-ых годов... выросла же великая литература... История литературы, если её графически изобразить, она как кардиограмма сердца. Есть падения, есть взлёты. И вот ваш ЛиФФТ как раз напоминает о подъёме. И дай Бог, что бы такие ЛиФФТы появлялись побольше, увлекали молодежь. Это благородное и очень важное искусство, искусство слова...»

Вот это характер! Женщину с таким характером, разумеется, ждала Москва! И дождалась. После распада СССР Маргарита Аль, действительно, переехала в Москву.

Здесь она поступила в Академию Поэзии и Философии, деканом одного из факультетов которого был сам Константин Александрович Кедров, основатель метаметафорического направления в литературе и организатор добровольного общества охраны стрекоз, ДООС. В процессе обучения экспериментировала и освоила совершенно дикорастущее пространство слова «Поэтический перформанс». Философ-

ская направленность текстов и визуализация слова – первое на что обращают внимание практически все ценители современного искусства при знакомстве с поэзией Маргариты Аль. Объёмом проведённой работы с небольшим количеством текстов Маргарита обратила на себя внимание. С 2004 по 2014 годы она провела несколько персональных выставок (более 50 работ) на различных площадках Москвы: «Мистерия железного человека», «Другие люди», «Звёздная азбука В. Хлебникова», «Ангелы Павла Челищева», «Инсайдаут Человека», «Четвёртое измерение», «Часы Вечности». Она – автор перформансов «Кубошар» и «Круче Кручёных» в Государственном музее В. В. Маяковского. Она – сценарист авторского вечера Константина Александровича Кедрова в Театре на Таганке. Она – автор арт-объектов «Зеркальный паровоз» и «Часы вечности». Проект «100 лет Русскому авангарду». Её первая поэтическая подборка «Мой брат Заратустра» вошла в совместную с поэтом, доктором философских наук К. А. Кедровым книгу «Утверждение отрицания»... Но самый большой и значительный перформанс, это Международный литературный проект ЛиФФт, выстраиваемый по принципу пирамиды.

Обратимся к хронологии событий... Сама Маргарита делит свою «московскую жизнь 20 – 21 века на три условных этапа, которые фактически, конечно, в чем-то пересекаются, но всё же... Первый этап, это вхождение в метаметафорическую литературу Ерёменко, Жданова, Парщикова с багажом

Хлебникова, Маяковского, Элюара, Эйнштейна, Сальвадора Дали, Малевича; вступление в литературно-философское сообщество ДООС – Добровольное Общество Охраны Стреккоз (Константин Кедров, Генрих Сапгир, Андрей Вознесенский, Елена Кацюба, и т.д.) и собственный рост авангардного мышления в философии и поэзии. Этот этап длился примерно до 2014 – 15 гг. и включал в себя учёбу в «Академии поэзии и философии», вхождение в члены группы ДООС (лауреат международного авангардного фестиваля ДООС, признание творчества Маргариты крупнейшими представителями русского авангардизма (стихотворения «ИЩИ», «ДРОЖАЛЬ» и др.), вступление в Международную Академию (Лауреат Международной премии «Отметина Давида Бурлюка»); вступление в союз профессиональных художников и другое).

Второй этап – рождение собственной платформы и перформансного воплощения. Это художественные и поэтические перформансы Маргариты Аль. Это Журналы и фестивали – массовые перформансы с философией объединения Литературного пространства вначале страны, затем Евразии и, как факт, выход на международный мировой уровень. Такой этап начался примерно с 2015 года и продолжается поныне. Аль становится организатором и генератором новых идей: она – организатор ежегодного Всемирного дня Поэзии, учреждённого Юнеско; она возглавляет издательство «ДООС» и издательство «ЛиФФТ»; учредитель, издатель, заме-

ститель главного редактора авангардного журнала ПОэтов; учредитель, издатель, главный редактор литературного журнала «ЛиФФт», представляющего литераторов всех 89 регионов России и главных редакторов 20-ти региональных литературных журналов «Лиффт» России; издатель и составитель Антологии «Писатели современной Евразии», том 1 на 26-ти языках мира; организатор ежегодного международного фестиваля ДООС – авангардной поэзии; учредитель и организатор ежегодных региональных литературных Фестивалей ЛиФФт; президент Союза писателей и читателей – СПИЧ; президент Фонда Содействия развитию культурных проектов Евразии ЛиФФт; председатель литературного Совета Ассамблеи народов Евразии; Председатель Комитета по литературе Ассамблеи народов России, член Российского ПЕН-центра.

Третий этап, его начало, как факт, разворачивается буквально сейчас: это – выход на мировой международный уровень...

В 2015 году Маргарита Аль стала автором замечательной творческой инициативы: создания масштабного просветительского проекта, ставшего через год полноправной частью российского, а вскоре и евразийского культурного пространства. Целью и задачами новаторского проекта стали:

- укрепление творческих и дружеских связей писателей и читателей России, стран СНГ и Евразии;
- создание единого литературного пространства России,

стран СНГ и Евразии;

- объединение фестивального движения в многонациональной России, содействие взаимообогащению культур народов России и мира;

- расширение профессионального общения, обмен опытом организации литературных форумов и фестивалей.

Уже через год состоялся Первый Всероссийский Литературный Фестиваль Фестивалей, а в 2017-ом он стал Евразийским!

И снова обратимся к хронологии:

Первый Всероссийский и Евразийский Литературный Фестиваль Фестивалей, 27—30 мая 2016, город Алушта.

Второй Евразийский и Всероссийский Литературный Фестиваль Фестивалей, 26—30 мая 2017, г. Москва.

III Евразийский и Всероссийский литературный Фестиваль Фестивалей, 24—28 мая 2018, г. Сочи.

IV Всероссийский литературный Фестиваль Фестивалей, 26 – 29 июля 2019, г. Тюмень.

С каждым годом масштабы проекта становятся всё крупнее. IV Евразийский литературный Фестиваль Фестивалей 2019 года пройдет уже не в России, а в Азербайджане, с 30 сентября по 3 октября.

В качестве гостей фестиваля там соберутся известные поэты и писатели со всего мира! Из Китая, Кореи, Индии, Индонезии, Израиля, из Европы, Африки, Северной и Южной Америк, и даже из Австралии придут в Баку лучшие

из лучших!

И будет среди них один колумбиец, чей опыт в проведении литературных мероприятий на сегодняшний день, наверное, не имеет аналогов. Луис Фернандо Рендон Мерино – знаменитый колумбийский поэт, редактор и журналист. Директор Международного поэтического фестиваля в Медельине (Колумбия), которым он руководит с момента основания фестиваля в 1991 году. Более полутора тысяч поэтов со всего мира посетили за это время Медельин и другие колумбийские города! Но поразительно не это, а другое: выступления поэтов собирают в Колумбии многотысячные аудитории! Людям нужна поэзия! Нужна, как воздух, несмотря ни на что! Удивительная страна!

Габриэль Хосе де ла Конкордиа «Гáбо» Гарсиа Маркес – колумбийский писатель -прозаик, журналист, издатель и политический деятель. Лауреат Нейштадтской литературной премии и Нобелевской премии по литературе. Представитель литературного направления «магический реализм». Летом 1957 года 30-летний колумбиец Гарсиа Маркес побывал в Советском Союзе на Московском фестивале молодёжи и студентов (приглашения он не имел, но сумел в Лейпциге пристроиться к землякам из колумбийского фольклорного ансамбля, поскольку неплохо пел, танцевал, а также играл на гитаре и барабанах). Воспоминания о поездке запечатлены в эссе «СССР: 22 400 000 км² без единой рекламы кока-колы!» В декабре 1957 года Гарсиа Маркес переехал

в столицу Венесуэлы Каракас, приняв предложение о работе в газете «El Momento».

Однако, в марте 1958 года Гарсиа Маркес на какое-то время снова вернулся в Колумбию, где женился на Мерседес Барча, и уже вместе с ней отправился на свою работу в Каракас.

«Ничего страшного, если над тобой смеются, гораздо хуже, когда над тобой плачут» – говорил Михаил Жванецкий. И был совершенно прав. Над чудаковатыми поэтами часто смеются, но даже во время войны в Афганистане моджахедам было грешно их убивать, даже циничные колумбийские бандиты не трогают поэтов.

В 2004 году на фестивале поэзии в колумбийском Медельине побывал русский поэт Демьян Кудрявцев. Вот чем он поделился тогда: «Фестиваль придумал Фернандо Рендон, основатель поэтического журнала, альманаха „Прометей“. Он придумал его в страшное время второго Произвола, когда после шести вечера на улицы города люди не выходили. Он считал, как многие там считают, что „искусство – лучший путь к миру“ ... еще десять лет назад в городе в полном смысле слова шла война ... городом управляли банды, партизаны, правые военные, кто угодно. У каждого организатора фестиваля в семье были пострадавшие – убитые, украденные, раненые. Но за 14 лет никто из участников фестиваля не пострадал».

Так вот, самое главное, на мой взгляд, заключается

не столько в том, что поэтов не трогают, а в том, что поэтов в Колумбии, в городе Медельин, слушают! Поэтические чтения собирают тысячи простых людей, которые приходят со всего города послушать поэтов! Слова поэта здесь – не пустой звук, они способны остановить войну, остановить насилие!

«...любой образованный колумбиец – поэт», – сообщает Демьян Кудрявцев, – " Поэтому любой из них в состоянии поддерживать разговор о русской поэзии, не зная русского языка, дольше, чем мы в состоянии говорить о поэзии колумбийской».

Фернандо Рендон стал инициатором международных поэтических фестивалей в Коста-Рике и Сальвадоре.

В феврале 2019 он участвовал в осуществлении глобальной поэтической акции Всемирного поэтического движения «За мир без стен», когда состоялись тысячи поэтических чтений в 425 городах в 151 стране мира. С 2012 года он занимает должность Генерального координатора Всемирного поэтического движения, в котором участвуют руководители и представители 37 международных поэтических фестивалей. В мире без стен дуют вольные ветры поэзии. Баку – город ветров. Да здравствует поэзия! Да здравствует мир без войн – многоликий и многокрасочный!

И ещё о Колумбии. Эта страна – родина прекрасной женщины по имени Дора Франко, которой посвятил свою последнюю по времени написания поэму Евгений Александров-

вич Евтушенко. Вот что он пишет об этом в предисловии к поэме: «Дора Франко родилась в Колумбии. Была знаменитой фотомodelью. Я встретил ее в 1968 году, когда во время своей полугодовой поездки по Латинской Америке прилетел в Чили. Дора сопровождала меня в поэтическом турне по Колумбии. Когда я оказался в США, Сальвадор Дали, узнав откуда-то о наших близких отношениях, пригласил Дору на ужин в мою честь в отеле „Риц“, оплатив ей самолет из Колумбии и обратно. На ужине произошел конфликт, описанный в поэме „Под кожей статуи свободы“, когда Дали поднял тост за Сталина и Гитлера как величайших сюрреалистов. Я поссорился с Дорой, ставшей на какое-то время помощницей Дали. Она покинула своего шефа после того, как он усыпил ее любимого старенького тигра, вышла замуж, уехала с мужем в США, но затем вернулась и одна воспитывала сына. Мы с ней встретились и помирились через несколько лет в Панаме, но снова расстались – уже дружески. Дора стала профессиональным арт фотографом и живет сейчас попеременно то в Майами, то в Колумбии. Мы снова встретились после сорока с лишним лет на поэтическом фестивале в Медельине (Колумбия) в 2009 году, где я читал стихи, а она показывала свои слайды. Она такая же красивая, обворожительная, добрая, будто и не было этих сорока с лишним лет. Редкий случай, как с Софи Лорен».

И опять упоминание Медельина! Нет, есть всё-таки в этом некая магия, нечто необъяснимое и притягательное.

В 2004 году Демьян Кудрявцев сообщал о медельинском фестивале: «Организация фестиваля, уровень приема, странный дух, витающий меж людьми, — все это заставляет повеситься от стыда представителей других фестивалей, приехавших из Европы. И эту историю никто не может толком объяснить. Почему во всем мире фестивали собирают сотни, а здесь тысячи? Это во всей Латинской Америке? Нет. Во всей Колумбии? Да нет. А почему тогда в Медельине? „Не знаю, — ответил мне организатор, левый, веселый, толстый и белый, в смысле что не мулат. — Мы просто очень любим стихи в Медельине!“ И так четырнадцатый год подряд». Это было сказано 15 лет назад, за которые в Медельине ничего не изменилось, то есть, и сейчас, как и 29 лет назад, там любят стихи. Кстати, в этом году на проходившем в Медельине с 29 июня по 7 июля очередном 29 —том фестивале поэзии участвовали два представителя от России: Вадим Терехин — сопредседатель Союза писателей России, председатель правления Калужского областного отделения Союза писателей России, член координационного совета Международного поэтического движения «Мир без стен» (World Poetry Movement «World Without Walls»), действительный государственный советник II класса и герой России, космонавт Александр Лазуткин. «...нога русского поэта редко ступала на колумбийскую землю, и этот факт предопределил к нам особый интерес», — отметил Вадим Терехин.

Завершить эту статью мне бы хотелось Поэтическим пер-

формансом Маргариты Аль из которого любому понятно, что каждый человек во Вселенной является центром этой Вселенной...

«расстояние «вправо» = расстоянию «влево»

расстояние «вверх» = расстоянию «вниз»

расстояние «вперёд» = расстоянию «назад»

расстояние «в» = расстоянию «из»

и тот

«кто не дрожал в свою дрожаль

кто не рычал в свою рычаль

кто не бежал в свою бежалъ

тот не любил свою любиль

тот не писал свою стихаль

не обживал свою живаль

не умирал в свою мираль»

но неизбежно

«невидимое станет видимым

а видимое станет невидимым»

То великое чудо поэзии, которое берегут в душах людей Маргарита Аль и Фернандо Рендон с помощью фестивалей и чтений, на самом деле спасает весь наш бесконечный и в то же время невыразимо хрупкий мир. Спасибо, что они есть у нас. Будем общаться, встречаться, читать свои и чужие стихи, и понимать всё острее: как мы нужны друг другу.

Poeziya duyğuları

İki: LiFFt və Medelvin (Kolumbiya) festivalları haqqında.

O, Qazaxstan Sovet Sosialist Respublikasının paytaxtı Alma-Ata şəhərində anadan olmuşdu. Hələ uşaqlıqdan dərrakəsi və müstəqil xasiyyəti ilə seçilirdi: heç vaxt ağlamazdı, qaytanlara ilgəklər bağlayardı və qədim şərq ağsaqqalları kimi təsbeh kimi cütləyərdi. Nənəsi dəfələtlə balaca Marqaritanın ev əşyalarından səhnələr tərtib etdiyini müşahidə etmişdi. Hərçənd, onlar hər ikisi bilmirdilər ki, bu «qeyri-adi özfəaliyyətin» böyükklər arasında «performans» adlanan müasir incəsənət növü mövcuddur. Bu növdə müvafiq zamanda və müvafiq məkanda yaradıcının və ya yaradıcılar qrupunun hərəkətləri əsərin mövzusunu təşkil edir. O, oxumağa tez, amma sözləri yazmağa gec başladı. Buna baxmayaraq təhsil prosesi uğurlu idi.

1992-ci ildə o, Qazaxstan yazıçıları İttifaqına özünün ilk poetik toplusunu gətirir. O, həyəcan içində dahi Oljas Suleymenovla görüşü və onun rəyini gözləyirdi. Amma, bu görüş ona yalnız 25 ildən sonra nəsib oldu. 2017-ci ildə Marqarita Al, Oljas Omaroviç Suleymenovla nəinki görüşdü, hətta, Umümrusiya Ədəbiyyat Festivallarının Festivalı LiFFt-in sədri, təşkilatçısı və müəllifi kimi ona Moskvada Mərkəzi Ədəbiyyatçılar binasının zalında festivalın qızıl medalını və «Avrasiyanın birinci şairi şairi» diplomunu təqdim etdi. Oljas Omaroviç isə gülümsəyərək dedi: «İndi ədəbiyyatın həqiqətən

böhran yaşadığı, keçid dövründə belə festivalları, ədəbiyyatın problemlərinin həlli üçün narahat olan insanların yığıncaqlarını yazmaq, dinləmək görmək mədəniyyəti kimi ümumiyyətlə dəstəkləyirəm... Baş verənlərə nəzər saldıqda ötən vaxtları xatırlayıram. Keçən əsrin 20-ci illərində də ədəbiyyat belə anları yaşamışdı. O vaxtlar da eksersisləri xatırladan belə bir hərəkət olmuşdu. Bunlara baxmayaraq 20-ci illərdə dəyişən bir ədəbiyyat yetişdi. Ədəbiyyat tarixini qrafiki göstərsək, o, ürəyin kardiogrammasına bənzəyər, enməsi də var, yüksəlişi də... Odur ki sizin LiFFt yüksəlişi xatırladır. Təki belə LiFFt-lərdən çox yaradılsın, gənclər cəlb olunsunlar. Söz incəsənəti çox lazımlı incəsənətdir...»

Bax buna xasiyyət deyərəm! Belə bir xasiyyətə malik olan qadını əlbəttə, Moskva gözləyirdi! Axır ki, gəlib çıxdı. SSRI parçalandıqdan sonra Marqarita Al Moskvaya köçdü. O, burada Poeziya və Fəlsəfə Akademiyasına qəbul oldu. Fakultəldən birinin dekanı ədəbiyyatda metametaforik cərəyanın banisi, cırcıramaları könnüllü mühafizə cəmiyyətinin (DOOS) təşkilatçısı Konstantin Aleksandroviç Kedrov özü idi. Təhsil ərəfəsində «Poetik performans» adlanan yabanı sözlər fəzasını mənimsədi. Marqarita Alın poeziyası ilə tanış olan, müasir incəsənətə dəyər verən hər kəs mətnin fəlsəfi istiqamətləndirilməsinə və sözün görüntülü təsvirinə ilk növbədə diqqət yetirirlər. O, kiçik mətnlərlə gördüyü işlərin həcminə görə hamının diqqətini cəlb etdi. 2004-cü ildən 2014-cü ilə qədər o, Moskvada bir neçə sərgidə öz

şəxsi sərgisini keçirmişdir. (50-dən çox yaradıcılıq işi: «Dəmir adamın misteriyası», «Başqa adamlar», «V. Xlebnikovun ulduz əlifbası», " Pavel Çelişevin mələkləri", " İnsan insaydautu», " Dördüncü ölçü», «Əbədiyyət saatı»). O, V.V.Mayakovski adına Dövlət muzeyində» Kuboşar» və» Kruçe kruçennıx» performanslarının müəllifidir. O, Taqanka Teatrında keçirilən Konstantin Aleksandroviç Kedrovun yaradıcılıq axşamının səhnə tərtibatçısı olmuşdur. O, «Ayna paravoz» və «Əbədiyyət saatı» kimi art-obyektlərin, «Rus avanqardının 100 illiyi» layihələrinin müəllifidir. Onun «Mənim qardaşım Zaratustra» adlı ilk poetik toplusu şair, fəlsəfə elmlər doktoru K.A.Kedrovlə birgə «İnkarn təsdiqi» kitabına daxil edilib... Amma, ən böyük və dəyərli performans, piramida qaydası ilə qurulmuş LiFFt Beynəlxalq Ədəbiyyat layihəsidir.

Hadisələrin xronologiyasına nəzər salsaq, Marqarita Al öz Moskva həyatını 20—21 əsrlərdə bir-biri ilə fiziki olaraq kəsişsələr də, yenə üç şərti mərhələyə bölür... Birinci mərhələ-onun Xlebnikov, Mayakovski, Elyuar, Eynşteyn, Salvador Dali, Maleviçin yaradıcılığından bəhrələnərək, Yeryomenko, Jdanov, Parşikovun metametaforik ədəbiyyatı cərəyanına

daxil olması; DOOS ədəbi-fəlsəfi cəmiyyətinə (Konstantin Kedrov, Henrix Sapqir, Andrey Voznesenski, Yelena Katsyuba və s.) qəbul olması və özünün poeziya və fəlsəfədə avanqard düşüncəsinin inkişafı mərhələsidir. Bu mərhələ «Poeziya və fəlsəfə Akademiyası"nda təhsillə birgə 2014-2015-ci illərə qədər davam edir; DOOS qrupuna üzvlüyə

qəbul olunması (DOOS beynəlxalq avanqard festivalının laureatı), Marqaritanın yaradıcılığının görkəmli Rus avanqardı nümayəndələri tərəfindən tanınması, «İşi», «Drojal» və s. şerlər), Beynəlxalq Akademiyaya qəbul olunması («Otmestina Davida Burlyuka» Beynəlxalq mükafatı laureatı); İxtisaslı rəssamlar ittifaqına qəbul olunması və s.

İkinci mərhələ-performans təzahürünün və öz platformasının yaranmasıdır. Bu Marqarita Alın öz bədii və poetik performanslarıdır. Bu əvvəlcə ölkədə, sonralar Avrasiyada və nəhayət, beynəlxalq səviyyədə jurnallar, kütləvi performans - festivallar, ədəbiyyat sahəsində birləşdirmək fəlsəfəsidir. Bu mərhələ təxminən 2015-ci ildən başlayır və bu gün də davam edir. Al yeni ideyaların təşkilatçısına və generatoruna çevrilir; O, Yuneskonun təsis etdiyi Ümumdünya Poeziya gününün təşkilatçısıdır; O, «DOOS» və «LiFFt» nəşriyyatlarına başçılıq edir, «Şairlər» avanqard jurnalının təsisçisi, nəşiri və baş redaktorun müavini; Rusiyanın 20 bölgəsinin «LiFFt» ədəbi jurnallarını və 89 bölgəni təmsil edən ədəbi «LiFFt» jurnalının baş redaktorudur; Dünyanın 26 dilində çap olunmuş «Müasir Avrasiya yazıçıları» antologiyasının birinci cildinin tərtibatçısı və nəşiridir; hər il keçirilən DOOS -beynəlxalq avanqard poeziya festivalının təşkilatçısıdır; hər il keçirilən LiFFt beynəlxalq ədəbiyyat festivalının təsisçisi və təşkilatçısıdır; SPIÇ yazıçılar və oxucular İttifaqının prezidentidir; Avrasiya xalqları ədəbiyyat Asambleyası Şurasının sədridir; Rusiya xalqları ədəbiyyat Asambleyası Komitəsinin sədridir; Rusiya

PEN-mərkəzin üzvüdür.

Üçüncü mərhələnin başlanğıcı indiki dövrdə cərəyan edir: Bu dünyada beynəlxalq səviyyəyə çıxmaqdan ibarətdir...

2015-ci ildə Marqarita Al təqdirəlayiq yaradıcılıq təşəbbüsünün müəllifi oldu: O, Rusiya və Avrasiya məkanında bir il müddətinə özünə geniş yer tutmuş maarifləndirici layihəni irəli sürdü. Bu layihənin məqsədi və qarşıya qoyulan məsələlər aşağıdakılardan ibarət idi:

- Rusiya, «Avrasiya» və MDB dövlətlərində yazıçılar və oxucular arasında dostluq və yaradıcılıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi; -Rusiya, MDB, Avrasiya yekdil ədəbiyyat məkanının yaradılması;

- Çoxmillətli Rusiyada festival hərəkətinin birləşdirilməsi, Rusiya və dünya xalqları mədəniyyətinin qarşılıqlı inkişafına kömək; -mütəxəssislər arasında əlaqələrin genişlənməsi, ədəbiyyat festivallarının və forumlarının təşkilində qabaqcıl təcrübənin təbliği...

Cəmi bir ilə ilk Ümumrusiya Ədəbiyyat Festivalı həyata keçirildi. 2017-ci ildən isə o, Avrasiya festivalına çevrildi. Yenə də ardıcılığa nəzər salsaq:– Birinci Ümumrusiya və Avrasiya Ədəbiyyat Festivallarının festivalı-27-30 may 2016, Aluşta şəhəri; -İkinci Avrasiya və Ümumrusiya Ədəbiyyat Festivallarının Festivalı-26-30 may 2017, Moskva şəhəri; -Üçüncü Avrasiya və Ümumrusiya Ədəbiyyat Festivallarının Festivalı, 24—28 may 2018, Soçi şəhəri; -Dördüncü Ümumrusiya ədəbiyyat Festivallarının Festivalı, 26—29 iyul

2019, Tümen şəhəri...

Ildən-ilə layihənin əhatə dairəsi daha da genişlənir.

Dördüncü Avrasiya ədəbiyyat Festivalları Festivalı daha Rusiyada deyil, 2019-cu ilin 30 sentyabrından 3 oktyabra qədər Azərbaycanda keçiriləcək.

Qonaq qismində festivala bütün dünyanın tanınmış şair və yazıçıları təşrif gətirəcəklər!

Bakıya Çindən, Koreyadan, Hindistandan, Indoneziyadan, İsraildən, Avropadan, Afrikadan, Şimali və Cənubi Amerikadan, hətta Avstraliyadan da tanınmış ədəbiyyat xadimləri gələcəklər.

Onların arasında ədəbi tədbirlərin keçirilməsində misli, bərabəri olmayan bir kolumbiyalı da olacaq- məşhur Kolumbiya şairi, redaktoru və jurnalisti Luis Fernando Rendon Merino. O, 1991-ci ildən təsis olunmuş Medelin (Kolumbiya) Beynəlxalq poetik festivalın yaradıldığı gündən onun rəhbəri və direktorudur. Medelinə və Kolumbiyanın başqa şəhərlərinə bütün dünyadan, keçən ərəfədə min beş yüzdən çox şair və yazıçı təşrif buyurmuşdur. Amma insanı məəttəl qoyan başqasıdır: Kolumbiyada şairlərin çıxışı çoxminlik auditoriya toplayır! İnsanlara poeziya lazımdır! Hava kimi lazımdır! Heç nəyə məhəl qoymadan! Heyranedici ölkədir!

Qabriel Xose de la Konkordiya «Qabo» Qarsia Markes Kolumbiya yazıçısı, jurnalisti, naşiri və siyasi xadimidir. O, «Şehrli realizm» ədəbi cərəyanının təmsilçisi, ədəbiyyat sahəsində «Neyştadt» mükafatının laureatıdır. 1957-ci ildə 30 yaşlı kolumbiyalı Qarsia Markes Sovet Ittifaqında, Moskva

tələbələr və gənclər festivalında iştirak etmişdir. (O, dəvət olunmasa da oxumaq, rəqs etmək, gitara və zərb alətlərində ifa etməyi bacardığına görə Leypsiq şəhərində Kolumbiya folklor ansamblından olan yerlilərinə qoşularaq SSRI-ə gəlir).

O, yazdığı essədə SSRI-yə səfərini belə şərh edir: «22400000 kv km-də koka-kolanın bir reklamına belə rast gəlinmədi.»

1957-ci ilin dekabrında Qarsia Markes «El Momento» qəzetində işləmək təklifi aldığından, Venesuelanın paytaxtı Karakas şəhərinə köçür. Amma, Qarsia Markes 1958-ci ilin martından bir müddətə yenə Kolumbiyaya qayıdır, Mercedes Barça ilə evlənir və onunla birlikdə yenidən Karakas şəhərinə öz işinə qayıdır.

Mixail Jvanetski deyərdi: «Sənin arxanca gülsələr eybi yox, başın üstündə ağlamasınlar.» Əlbəttə o, haqlı idi. Şairlərin qeyri-adi davranışına tez-tez gülənlər olur, amma hətta Əfqanıstan müharibəsi zamanı mücahidlər arasında şairləri öldürmək günah sayılırdı, hətta qəddar Kolumbiya quldurları da şairlərə toxunmurdular. 2004-cü ildə Kolumbiyada Medelində keçirilən poeziya festivalında Rus Şairi Demyan Kudryavtsev də iştirak etmişdi. Bu haqda o yazırdı: «Festivalı „Prometeo“ jurnal, almanaxının banisi Fernando Rondon ərsəyə gətirmişdi. O, bunu axşamlar saat altıdan sonra küçəyə çıxmaq mümkün olmayan, ikinci özbaşınalıq dövrü kimi qorxunc bir zamanda həyata keçirməyi düşünmüşdü. O da bir çox başqaları kimi „incəsənətin“ – sülhə gətirən ən yaxşı yol olduğunu düşünürdü...

On il bundan öncə şəhərdə sözün əsl mənasında dava gedirdi... Şəhəri quldurlar, partizanlar, sağ hərbcilər və s. idarə edirdilər. Festivalın təşkilatçıları arasında hər birinin ailəsində zərərçəkmişlər, həlak olmuşlar, yaralanmışlar var idi. Amma, bu on dörd ildə festival iştirakçılarından heç kim zərər çəkmədi».

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.